

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Соціально-психологічний факультет
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

Методичні вказівки
з підготовки до атестаційного екзамену з дефектології та логопедії
здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 016 Спеціальна освіта

Житомир – 2023

**УДК 37.091.
М54**

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол № 4 від 28 лютого 2023 року)*

Рецензенти:

Іващенко Альона Ігорівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри менеджменту, практичної психології та інклюзивної освіти Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

Лемещук Марина Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент, в.о. завідувача кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Гладуш Віктор Антонович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка.

М 54 Методичні вказівки з підготовки до атестаційного екзамену з дефектології та логопедії здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 016 Спеціальна освіта : Укладачі: Ганна Хворова, Людмила Котлова, Наталія Портницька, Ірина Тичина. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2023. 16 с.

УДК 37.091

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП

1. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

- 1.1. Спеціальна психологія
- 1.2. Дефектологія з практикумом
- 1.3. Основи логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки
- 1.4. Корекційна та реабілітаційна педагогіка

2. ПРАВИЛА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 4.1. Спеціальна психологія
- 4.2. Дефектологія з практикумом
- 4.3. Основи логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки
- 4.4. Корекційна та реабілітаційна педагогіка

5. ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА

6. ДОДАТКИ

ВСТУП

Державний комплексний атестаційний екзамен з дефектології та логопедії є одним із видів підсумкової атестації випускників, що має на меті узагальнити і визначити рівень професійної компетентності випускників бакалаврату до професійної діяльності за фахом.

Атестація здобувачів здійснюється відповідно до чинного законодавства України, Положення прог Екзаменаційну комісію з атестації здобувачів вищої освіти в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, стандарту вищої освіти України за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Основна мета атестаційного екзамену здобувача першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 016 Спеціальна освіта - визначити професійні знання випускника до зазначених в освітньо-професійній програмі результатів навчання та їх готовності до самостійної професійної діяльності за фахом.

Програмні результати навчання

ПР 1. Знати сучасні теоретичні основи предметної спеціалізації, застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності.

ПР 2. Володіти знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні навчально-виховних та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій; ілюструвати відповідними прикладами.

ПР 4. Прогнозувати результати діяльності, оцінювати вплив непередбачуваних проблем, обґрунтовувати вибір шляхів їх вирішення.

ПР 6. Планувати та проводити корекційно-розвивальну роботу з дітьми на основі диференційованого та індивідуального підходу.

ПР 7. Підбирати методи і заходи, спрямовані на соціальну адаптацію дітей з порушеннями психофізичного розвитку; готувати їх до суспільної та виробничої діяльності.

ПР 9. Підбирати методи та прийоми педагогічного супровіду дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу.

ПР 11. Налагоджувати контакт, обґрунтовувати та доступно викладати власну думку у процесі співпраці з батьками дітей, особами, які їх замінюють, спеціалістами інших галузей (медиками, психологами, вчителями, вихователями).

ПР 14. Володіти культурою спілкування, його формами, способами, вербальними і невербальними засобами.

Програму атестаційного екзамену з дефектології та логопедії розроблено з урахуванням теоретичних знань та практичних вмінь майбутніх фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта з таких обов'язкових освітніх компонент: 1. Спеціальна психологія.

2. Дефектологія з практикумом.

3. Основи логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки.

4. Корекційна та реабілітаційна педагогіка.

Завдання білету державного комплексного атестаційного екзамену з дефектології та логопедії складається із двох частин (Додаток А):

1. **теоретична частина** – два теоретичних питання з освітніх компонент, що зазначені вище;
2. **практична частина** – ситуаційна вправа або задача у сфері діяльності майбутніх фахівців.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1.1. Спеціальна психологія

Тема 1. Вступ до спеціальної психології. Сутність спеціальної психології. Концепції та теорії інвалідизації. Історія становлення спеціальної психології. Предмет і задачі спеціальної психології. Взаємозв'язок спеціальної психології з іншими галузями психології та науками. Принципи спеціальної психології. Методи спеціальної психології. Чинники порушень у психічному розвитку. Класифікація порушень психічного розвитку. Основні поняття теми: спеціальна психологія, інвалідність.

Тема 2. Сутнісні аспекти порушення розвитку. Онтогенез та дизонтогенез. Сутність феномену порушення розвитку. Характеристика понять: норма, патологія, дефект, інвалідність. Структура порушення розвитку. Механізми формування системних порушень у розвитку психіки. Загальні та специфічні особливості відхилень розвитку. Компенсація, корекція та реабілітація, як категорії спеціальної психології. Депривація, як причина та наслідок порушення розвитку. Загальна характеристика особистісних особливостей дітей і підлітків із порушеннями розвитку. Основні поняття теми: дизонтогенез, норма, патологія, дефект, компенсація, корекція, реабілітація, депривація.

Тема 3. Дизонтогенез інтелектуального розвитку. Загальна характеристика дизонтогенезу за типом ретардації. Олігофренія та її класифікація за етіологією. Деменція. Чинники виникнення розумової відсталості. Ступені розумової відсталості. Класифікація психічного недорозвитку (за Д.М. Ісаєвим). Загальна характеристика психічного розвитку розумово відсталих дітей. Затримка психічного розвитку. Чинники виникнення. Класифікація дітей з затримкою психічного розвитку (за К.С. Лубовським). Загальна характеристика психічного розвитку дітей із ЗПР.

Тема 4. Психічний розвиток при сенсорних порушеннях. Сутність сурдопсихології, предмет та задачі. Чинники порушень слуху. Класифікація порушень слуху: діти з глибокими порушеннями слуху (глухі), пізнооглухлі, слабчуючі. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями слуху. Тифлопсихологія – предмет та задачі. Чинники порушення зору. Класифікація порушень зору: незрячі, слабозорі. Загальна характеристика особливостей психічного розвитку дітей із порушеннями зору. Основні поняття теми: глухі, пізнооглухлі, слабчуючі, незрячі, слабозорі.

Тема 5. Психічний розвиток при порушеннях мовлення та опорно-рухового апарату. Предмет і задачі логопсихології. Чинники первинних мовних порушень. Класифікація мовних порушень: периферійного характеру (дислалія, ринолалія, ринофонія, дисфонія); центрального характеру (дизартрія, алалія, афазія, дизграфія, аграфія, дислексія). Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення. Порушення опорно-рухової сфери – дитячий церебральний параліч (ДЦП). Чинники виникнення ДЦП. Форми ДЦП: спастична деплегія, геміпаретична, гіперкінетична, подвійна гіплегія, атонічно-астатична. Загальна характеристика психічного розвитку дітей із ДЦП. Основні поняття теми: дислалія, ринолалія, ринофонія, дистонія, дизартрія, алалія, афазія, дизграфія, аграфія, дислексія, дитячий церебральний параліч.

Тема 6. Особливості психофізичного розвитку при аутизмі. Загальна характеристика поняття аутизму. Класифікація розладів аутичного спектру: синдром Канера, синдром Аспергера. Базові діагностичні критерії аутизму: якісні порушення в сфері соціальної взаємодії; якісні порушення в сфері комунікації (вербальної та невербальної) і в сфері уяви; досить обмежений репертуар видів активності та інтересів. Основні положення про аутизм. Характеристика особистості дитини з аутизмом. Основні поняття теми: аутизм, синдром Канера, синдром Аспергера.

1.2. Дефектологія з практикумом

Тема 1. Теоретичні та методичні основи дефектології. Предмет і завдання курсу. Групи дітей з вадами. Розділи дефектології. Діти з відхиленнями у розумовому розвитку. Олігофренопедагогіка і олігофренопсихологія – мета, завдання, предмет і методи дослідження. Відхилення в розумовому розвитку дитини (загальна характеристика). Ступені розумової відсталості. Учні допоміжної школи, їх психолого-педагогічна характеристика: основні психічні функції, особливості мислення, воля, емоції, особистість.

Тема 2. Затримка психічного розвитку (ЗПР) як психолого-педагогічна проблема. Клінічні варіанти. Педагогічна характеристика дітей із ЗПР, школа для дітей із ЗПР. Психологічне консультування батьків. Принципи відбору учнів в допоміжну школу. Стигма відсталості. Програми раннього втручання. Інтегроване втручання.

Тема 3. Діти з вадами зору. Шляхи компенсації при незрячості. Особливості розвитку незрячої дитини. Чинники, покладені в основу поділу вад зору. Головний метод навчання та виховання. Психологічна характеристика незрячих. Психолого-педагогічна характеристика слабкозорих. Особливості педагогічного процесу. Тифлографіка.

Тема 4. Загальні основи сурдопедагогіки і сурдопсихології. Акустичні характеристики слухових сприймань. Спілкування осіб позбавлених слуху. Особливості психології. Аудиометрія. Діти з частковою недостатністю слуху, специфіка їхнього навчання. Степені недостатності слуху. Мовні помилки на письмі. Діти, що пізно втратили слух (після трьох-чотирьох років).

Тема 5. Діти з вадами мовлення. Нормативний мовний розвиток дитини. Етіологія мовленнєвих порушень. Медико-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень. Розлади голосоутворення. Порушення звуковимови: дислалія, ринолалія, дизартрія. Порушення ритму, темпу і плавності мови. Типи заїкання. Визначення форми і ступеня заїкання. Допомога психолога при заїканні. Алалія і афазія. Психологічна допомога. Порушення писемного мовлення. Допомога психолога у випадку дисграфій і дислексій. Психолого-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень. Загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ), його рівні. Психологічне консультування батьків.

1.3. Основи логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки

Тема 1. Теоретичні та методологічні основи логопедії. Предмет і завдання логопедії як розділу корекційної педагогіки. Зв'язок логопедії з іншими науками. Методологічні основи логопедії. Обладнання логопедичного кабінету. Основні інструменти у роботі логопеда. Мовлення у структурі психічної діяльності людини. Поняття про мовлення. Види мовлення. Розмежування «норми» і порушення мовлення.

Тема 2. Загальні закономірності розвитку та порушення мовлення. Етапи розвитку мовлення в онтогенезі. Розвиток мовлення у різні вікові періоди - фізіологічне дозрівання та вплив діяльності дитини: співвідношення норми і порушення. Послідовність засвоєння дитиною звуків мови. Загальні причини порушення мовлення.

Тема 3. Класифікація та причини виникнення порушень мовлення. Систематика порушень мовлення. Нейробиологічні та нейрофізіологічні причини порушення мовлення. Підхід О.Р.Лурії. Порушення мозкових механізмів мовлення: взаємодія відділів центральної нервової системи; механізми взаємодії зорового, слухового, дихального та артикуляційного апарату. Психофізіологічні особливості та специфіка мовленнєвої та пізнавальної діяльності осіб із порушеннями мовлення (афазії, алалії). Порушення усного (дизартрія, дисфонія, брадилалія, тахилалія, ринолалія, дислалія, заїкання) та писемного мовлення та читання (дислексія, дисграфія). Психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення: порушення засобів спілкування: фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФНМ), загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ); порушення застосування засобів спілкування: заїкання; Комплексні порушення засобів спілкування та способів їх застосування

Тема 4. Причини та класифікація порушень слуху. Будова слухового аналізатора та механізми слухового сприймання у нормі та при порушеннях. Слухові характеристики мовлення. Причини порушення слуху. Види порушення слуху: за ступенем порушення звукової чутливості; за часом виникнення; кондуктивна та нейросенсорна туговухість. Медичний та психолого-педагогічний підхід до класифікації порушення слуху. Вторинні порушення психічного розвитку у дітей із порушенням слуху: особливості мовленнєвого розвитку; особливості сенсорного розвитку та пізнавальних процесів; особливості особистісного розвитку. Компенсаторні можливості: слухопротезування, кохлеарна імплантація.

Тема 5. Системи навчання дітей з порушеннями слуху. Діагностика слуху: цілі і методи. Об'єктивні методи оцінки слуху – використання спеціальних приладів. Суб'єктивні методи оцінки слуху: ігрова тональна аудіометрія та звукові іграшки, за часом виникнення. Підготовка дитини до обстеження слуху. Участь батьків у зборі інформації про слуховий розвиток дитини. Робота з батьками дітей, що мають порушення слуху. Проблема підходів до навчання нечуючих дітей у світі та в Україні.

Педагогічна характеристика нечуючих дітей. Навчання мовленню дітей з різними рівнями порушення слуху: сучасні підходи. Організація навчальної діяльності дітей із порушеннями слуху, помилки та труднощі дітей. Технології навчання та викладання: організація акустичного середовища, диференційоване навчання, адаптація навчального закладу до дітей із порушеннями слуху, технічні засоби навчання дітей з порушеннями слуху. Розвиток дітей із порушенням слуху в сім'ї. Взаємодія батьків та педагогів. Організація умов для навчання дитини в умовах сім'ї.

Тема 6. Причини та класифікація порушень зору. Предмет, завдання та методологічні основи тифлопедагогіки. Ступені порушення зору. Причини порушення зору. Класифікація порушень зору (за часом виникнення, ступенем ураження зорової функції). Специфіка пізнавальної та навчальної діяльності дітей із різними порушеннями зору (сліпота, косоокість, амбліопія, ністагм, короткозорість, далекозорість, астигматизм). Механізми компенсації зорових порушень.

1.4. Корекційна та реабілітаційна педагогіки

Тема 1. Особливості навчання та виховання дітей із затримкою психічного розвитку. Визначення поняття «затримка психічного розвитку» (ЗПР). Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей із ЗПР. Класифікація дітей із ЗПР на основі етіологічного принципу. Затримка психічного розвитку: конституціонального, соматогенного, психогенного та церебрально-органічного походження. Організація і зміст корекційно-розвиткового навчання дітей із ЗПР. Навчання дітей із ЗПР в умовах інтегрованого освітнього простору.

Тема 2. Особливості навчання та виховання дітей з розумовою відсталістю. Визначення поняття розумової відсталості. Причини виникнення, класифікація, основні симптоми і синдроми. Психолого-педагогічна характеристика та особливості психічного розвитку дітей та підлітків з розумовою відсталістю.

Можливості корекційно-педагогічної допомоги дітям з порушенням розумового розвитку. Принципи навчання дітей з інтелектуальною недостатністю. Система освіти осіб з порушеннями розумового розвитку шкільного віку і пізньої юності. Професійна орієнтація, професійна підготовка, трудове навчання, зайнятість і соціальне адаптування осіб з розумовою відсталістю.

Тема 3. Особливості навчання та виховання дітей з порушеннями зору та слуху. Форми та причини порушень слуху, їх діагностика і медична реабілітація. Педагогічна класифікація осіб з вадами слуху. Особливості психічного та мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями слуху.

Підходи до спеціальної освіти дітей з порушеннями слуху. Навчання глухих оволодінню словесною мовою на комунікативно-діяльній основі. Білінгвістичний підхід у навчанні глухих. Класифікація порушень зору. Педагогічні системи освіти людей з порушеннями зору. Система освіти дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Система спеціальної шкільної освіти. Особливості навчання незрячих та слабозорих дітей загальноосвітнім предметам. Трудова підготовка та профорієнтація в школі.

Тема 3. Особливості навчання та виховання дітей з порушеннями мовлення. Анатомо-фізіологічні механізми мовлення та основні закономірності розвитку мовленнєвої сфери у дитини. Причини мовленнєвих порушень. Систематика, основні форми і види порушень мовленнєвого розвитку. Клініко-педагогічна та психолого-педагогічна класифікації порушень мовлення.

Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення. Принципи та сутність корекційно-логопедичного впливу. Логопедичний супровід. Основи функціонування педагогічних систем логопедичної допомоги в освіті, охороні здоров'я та сфері соціального реабілітування. Система спеціальних установ для дітей із порушеннями мовлення.

Тема 4. Особливості навчання та виховання дітей з розладами спектру аутизму, синдромом дефіциту уваги та гіперактивності. Поняття про розлади спектру аутизму (РСА). Особливості психофізичного розвитку дітей з РСА. Сучасні підходи до корекційної психолого-педагогічної допомоги при аутизмі. Шляхи інтеграції дітей з аутизмом в загальноосвітній простір. Соціалізація та професійна реабілітація осіб з РСА.

Загальні відомості, поширеність та етіологія синдрому дефіциту уваги та гіперактивності (СДВГ). СДВГ як одна з форм прояву мінімальної мозкової дисфункції. Основні прояви гіперактивної поведінки з дефіцитом уваги. Діагностичні критерії СДВГ за класифікацією DSM-IV. Методи корекційної психолого-педагогічної допомоги дітям із СДВГ. Проблеми шкільної адаптації та включення дітей із СДВГ у загальноосвітній навчальний простір.

Тема 5. Особливості навчання та виховання дітей зі складним дефектом розвитку. Поняття про складне порушення розвитку. Сучасне розуміння сутності комплексного порушення. Основні групи дітей зі складним дефектом розвитку та значення

їх психолого-педагогічного вивчення. Корекційні психолого-педагогічні основи розвитку та освіти осіб зі складним дефектом розвитку. Завдання корекційно-розвиткового психолого-педагогічного супроводу навчання та виховання дитини зі складним порушенням розвитку. Шляхи і способи організації спеціальної освіти для осіб зі складними порушеннями у розвитку. Сучасний мультидисциплінарний підхід до проектування індивідуальних програм навчання та реабілітування дітей з комплексними порушеннями розвитку.

Тема 4. Принципи та методи навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Система основних загальнопедагогічних принципів навчання в спеціальній педагогіці та їх модифікація. Специфічні принципи спеціальної дидактики, системність та комплексність їх застосування. Методи і прийоми навчання як дидактична категорія. Багатоманітність методів навчання. Групи словесних, наочних та практичних методів навчання в школах для дітей з ПОРА. Специфіка їх реалізації. Залежність вибору методів навчання від складу учнів, мети, особливостей навчального предмету.

Тема 5. Естетичне виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Особливості виховання естетичних почуттів, уявлень, понять в учнів з порушеннями психофізичного розвитку. Основні напрямки естетичного виховання: краса побуту, музичне виховання, образотворча діяльність тощо. Засоби естетичного виховання в навчанні та позакласній роботі. Мистецтво в естетичному вихованні учнів з моторними порушеннями. Розвиток творчих здібностей учнів.

Тема 6. Адаптивне фізичне виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Система фізичного виховання в школах для дітей з порушеннями моторної сфери. Форми фізичного виховання учнів з порушеннями психофізичного розвитку. Корекція психофізичних вад дітей з порушеннями психофізичного розвитку засобами лікувальної фізкультури, фізичної реабілітації, спорту, рухових ігор, уроків фізкультури, оздоровчих заходів. Врахування індивідуальних, типологічних, вікових особливостей, показань лікаря при організації фізичного виховання учнів у школі-інтернаті для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

2. ПРАВИЛА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Складання атестаційного екзамену з дефектології та логопедії відбувається в усній формі із веденням робочих записів на проштампованому аркуші А4.

До складання атестаційного екзамену можуть бути допущені здобувачі вищої освіти, які завершили вивчення освітніх компонент освітньої програми «Спеціальна освіта (логопедія)» першого (бакалаврського) рівня та не мають академічної заборгованості.

Реєстрація здобувачів на атестаційний екзамен починається за 15 хвилин до початку без запізнь. Учасники повинні мати при собі документ, що засвідчує особу: паспорт або студентський квиток.

Під час атестаційного екзамену студентам заборонено: користуватися телефоном, підказувати та спілкувати між собою, використовувати заборонену літературу та сторонні записи. У випадку порушення вимог здобувача просять залишити аудиторію без дозволу на подальше складання іспиту.

Засідання екзаменаційної комісії протоколюється секретарем, до протоколу вносять номер білету, питання членів комісії, оцінку за екзамен. Протокол підписують всі члени комісії. Результати атестації оголошуються головою екзаменаційної комісії привселюдно після всіх відповідей здобувачів. У здобувачів є право на подання апеляції щодо результатів атестації.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається відповідно до Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитно-накопичувальною системою (https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf).

Відповідь на кожне питання білета оцінюється кожним членом комісії за 100-бальною шкалою, а потім виводять середньоарифметичне значення за запитання. Загальна оцінка за білет вираховується як середньоарифметичне значень оцінок всіх екзаменаторів, підсумкова оцінка визначається шляхом відкритого голосування за результатами кожного здобувача вищої освіти, виставляється оцінка, яка набрала більше голосів.

Рівень	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за університетською шкалою	Критерії оцінювання відповіді
35-59 початковий	FХ	«незадовільно»	Здобувач знає менше ніж половину матеріалу, який винесено на екзамен. На запитання членів комісії за програмою атестації здобувач не знає правильної відповіді, не володіє знаннями з базових категорій та основних понять.
60-63нижче середнього	Е	«задовільно»	Під час відповіді здобувачем допущено ряд суттєвих помилок, не розкрито 50 % змісту білету. Під час розв'язування практичного завдання допущено ряд помилок, порушено логіку викладу.
64-73 середній	D	«задовільно»	У відповіді здобувача є декілька суттєвих неточностей або 40% змісту білету не розкрито. Під час розв'язування практичного завдання допущено певні помилки та порушена логіка їх вирішення.
74-81 вище середнього	С	«добре»	Здобувач під час відповіді на питання білету припускається несуттєвих неточностей і не може чітко відповісти на поставленні запитання, не розкритим залишається 25% змісту питань білету, а під час виконання практичного завдання допущенні несуттєві неточності.
82-89 достатній	В	«добре»	Відповіді здобувача мають деякі несуттєві неточності або залишилась нерозкритою частина білету (до 15%), головні моменти розкриті вірно, вирішено практичне завдання.

90-100 високий	A	«відмінно»	Здобувач точно і повно відповів на питання білету, правильно вирішив практичне завдання, на питання екзаменаторів сформулював чітку логічну відповідь, володіє термінологією.
----------------	---	------------	---

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

4.1. «Спеціальна психологія»

1. Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
2. Герасіна С. В., Сергєєва А. Ю. Корекція порушень психофізичного розвитку дітей з вадами опорно-рухового апарату засобами дельфінотерапії. *Young Scientist*. 2017. № 10 (50). С. 725-729.
3. Кобильченко В. Спеціальна психологія: підручник. – Київ: ВЦ «Академія», 2020. – 224 с.
4. Корнілова В. В. Психокорекційна програма поліпшення емоційної атмосфери у сім'ї (для батьків дітей дошкільного віку). *Практична психологія та соціальна робота*. 2012. № 5. С. 22-34.
5. Миронова С. П. Використання у корекційній роботі з розумово відсталими дітьми нетрадиційних методів лікувальної педагогіки і психотерапевтичних технологій. *Актуальні проблеми корекційної освіти* / за ред. В. М. Синьов, О. В. Гаврилов. Т. 5. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2015. С. 218-228.
6. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки. Методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, І. М. Біла, Г. П. Лазос та інші ; заг. ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ «Видавництво «Логос», 2016. 260 с.
7. Сєднєва В. О. Основи корекційної роботи з учнями, які мають особливості психофізичного розвитку : методичні рекомендації. Миколаїв : ОШПО, 2011. 36 с.
8. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму : монографія. Київ : Видавництво «Фенікс», 2010. 368 с.
9. Чуприков А. П., Хворова Г. М. Розлади спектру аутизму: медична та психолого-педагогічна допомога: навчальний посібник. Львів : Мс, 2012. 184 с.

4.2.«Дефектологія з практикумом»

1. Логопедія / [В. В.Тарасун, С. Ю. Конопляста, В. О. Кондратенко та ін.]; за ред. М. К. Шеремет. – [2-е вид.]. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 672 с.
2. Дефектологія та спеціальна психологія: навчально-методичний посібник / укладач. Т. О. Гетьман. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 245 с.
3. Каут Н. М. Дефектологія. Плани практичних занять. / Н. М. Каут, В.І. Стець. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. – 26 с.
4. Каут Н.М. Дефектологія та логопедія: словник / Н.М. Каут . - Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2012. – 50 с.
5. Каут Н.М. Основи дефектології та логопедії: тексти лекцій. / Н.М. Каут. - Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2012. – 372 с.
6. Рібцун, Ю.В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗМН : Програмно-методичний комплекс реком. МОНУ / Ю. В. Рібцун. – К : Освіта України, 2011. – 292 с.

4.3.«Основи логопедії, сурдопедагогіки та тифлопедагогіки»

1. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене. За ред. М.К.Шеремет. — К.: Слово, 2014. — 672 с.
2. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
3. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для вчителів: Навчально-методичний
4. посібник. – Київ. – 2010. 123 с.
5. Костенко Т. М. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, І. М. Гудим. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 184 с.
6. Мартиненко І. В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : монографія / І. В . Мартиненко. — К.: ДІА, 2016. — 304 с.
7. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФОР Симоненко О.І., 2018. – 250 с.
8. Навчання дітей з порушенням слуху: навчально-методичний посібник / С.В.Кульбіда та ін. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 2016 с.
9. Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М.І. Викладання курсу «Логопедія» студентам спеціальності «Спеціальна освіта». Навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2020. 229 с.
10. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. – Київ, 2009. – 212с. Режим доступу : <https://infopedia.su/2x124e.html>
11. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. – К.: «Каравела», 2017. –316 с.
12. Трофименко Л.І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Навчально-методичний посібник. Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. Київ, 2014, 72 с.

4.4.«Корекційна та реабілітаційна педагогіка»

1. Бондар В. І. Інклюзивне навчання та підготовка педагогічних кадрів для його реалізації. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. 2010. Вип. 15. – С. 39–42.
2. Островська К. О. Соціальна адаптація дорослих осіб з загальними розладами розвитку: навч. посібник. Львів: Тріада плюс, 2012. 576 с.
3. Синьов В. М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії. Київ: «МП Леся», 2010. – 779 с.
4. Ферт О., Рибак Ю. Гіперактивна дитина в класі. Стратегії реагування та організації навчального середовища. Методичні рекомендації. Серія «Інклюзивна освіта: Крок за кроком». USAID. Україна. Київ, 2015. – 21 с.
5. Ферт О.Г. Індивідуальний підхід до корекції поведінки дітей з гіперактивним розладом з дефіцитом уваги в інклюзивному освітньому процесі. Науковий часопис. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Збірник наукових праць. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. Серія 19. Вип. 33. – С. 348-362.
6. Ферт О.Г. Особливості планування навчально-виховного процесу для дітей з гіперактивністю та дефіцитом уваги. Науковий часопис. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Збірник наукових праць. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2019. Серія 19. Вип. 37. – С. 128-135.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА

1. Тимчасове положення про організацію освітнього процесу у ЖДУ імені Івана Франка. Режим доступу: https://zu.edu.ua/offic/pol_org_os_pr.pdf
2. Положення про Екзаменаційну комісію з атестації здобувачів вищої освіти і ЖДУ імені Івана Франка https://zu.edu.ua/offic/pol_ekzamen_kom.pdf
3. Положення про Критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в ЖДУ імені Івана Франка згідно з Європейською кредитно-трансферною накопичувальною системою https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf
4. Навчальні та робочі програми до ОК <https://eportfolio.zu.edu.ua/op/40/bachelor/2019/>

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Зразок екзаменаційного білету

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Форма здобуття освіти	очна (денна)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	016 Спеціальна освіта
Предметна спеціальність	-
Спеціалізація	016.01 логопедія
Освітня програма	Спеціальна освіта (логопедія)
Назва атестаційного екзамену	Атестаційний екзамен з дефектології та логопедії

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ____

1. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення.
2. Депривація, як причина та наслідок порушення розвитку.
3. Вирішіть практичне завдання.

Розробити методичні рекомендації налагодження педагогічної взаємодії дошкільника із дітьми групи з урахуванням порушень емоційно-вольової сфери.

Затверджено на засіданні кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти,
протокол № 1 від 26 серпня 2022 р.

Затверджено на засіданні кафедри соціальної та практичної психології,
протокол № 1 від 26 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри _____

Людмила КОТЛОВА

Завідувач кафедри _____

Наталія ПОРТНИЦЬКА